

Pismo bralca v časopisu Primorske novice z dne 23.10.2024.

Odziv na članek "Čim prej kavcijski sistem za plastenke!" v Pn z dne 10.10.2024

Evropska Komisija je leta 2020 obnovila svoj originalni akcijski plan vzpodbujanja rasti in učinkovitosti cirkularnega gospodarstva iz leta 2015, pri čemer si je za cilj zastavila v nove plastične izdelke vgraditi 10 milijonov ton reciklirane plastike v letu 2025. To predstavlja okoli 30% odpadkov iz plastike, generiranih v EU v času enega leta. PET in HDPE plastenke predstavljajo daleč najreciklabilnejši del komunalne odpadne plastike, zlasti v primeru, da se jih že na izvoru ločeno zbira kot povsem samostojno frakcijo in tako zmanjša delež nezaželenih sestavin v reciklatu. V tem kontekstu je treba razumeti kampanjo za vzpostavitev kavcijskega sistema za plastenke v Sloveniji, kot tudi podobno namero v Avstriji.

Pri plastenkah gre za embalažo, ki je namenjena hranjenju tekočih živil. Ker je vsebnost nezaželenih substanc v živilih bila v preteklosti že mnogokrat detektirana, je predpisani postopek čiščenja materiala od odpadnih plastenk temu primerno robustno zastavljen: izvaja se pri visokih temperaturah, z uporabo močnih detergentov in ob intenzivni mehanski agitaciji. Pri tem prihaja do pojava degradacije polimerov, reciklabilnost materiala se zmanjšuje. Zaradi tovrstnih tehnoloških težav in tveganj se marsikje po svetu za proizvodnjo plastenk raje uporablja deviške surovine, odpadne plastenke pa se reciklira samo enkrat, za potrebe proizvodnje izdelkov iz poliesterskih vlaken, ipd. (t.i. "down-cycling").

Slovenski predlagatelji se o prednostih kavcijskega sistema za plastenke med drugim sklicujejo na Hrvaško, kjer so sistem uvedli pred mnogimi leti. Indikativni fenomen ponavljajočih se požarov na velikih odprtih skladiščnih površinah reciklažnih podjetij s tipično mnogokratno preseženo kapaciteto skladiščenja plastične embalaže so pri tem raje spregledali. Samo če se osredotočimo na ogromni požar v bližini Osijeka pred enim letom, lahko na podlagi meritev ob podobnih dogodkih po svetu ocenimo, da se je v nekaj dneh v okolje sprostila večja količina toksičnih organskih spojin in trdnih delcev velikosti pod 10 µm, kot jih emitira anhovska cementarna tekom desetih let obratovanja. Seveda tudi na Hrvaškem za nastale razmere raje krivijo podjetnike in njihovo stremljenje za profitom, kot pa kontradiktorno zasnovani sistem, znotraj katerega so prisiljeni obratovati.

A dajmo si raje postaviti najelementarnejše možno vprašanje s tega področja: Kdaj je odpadne materiale sploh smiselno reciklirati? Okoljevarstveni smisel recikliranja je dosežen v primeru, če se zaradi tega zmanjšajo potrebe po primarnih surovinah *in/ali* zmanjšajo količine odpadkov divergiranih v sežig (odlaganje kaloričnih frakcij odpadkov je upravičeno prepovedano) *in/ali* zmanjšajo emisije v okolje, zdravstvena in druga tveganja. Gospodarski smisel recikliranja pa je dosežen v primeru, da je pripadajoči sistem integralnega gospodarjenja z odpadki ekonomsko učinkovitejši od sistema brez prakticanja recikliranja, upoštevajoč celotno pot konkretnega odpadka na njegovi poti od zibelke do groba. Kadar skrutiniziramo efekte recikliranja odpadne komunalne plastike na okolje in ekonomijo lahko ugotovimo, da ni izpolnjen prav noben izmed zgoraj naštetih kriterijev. Reciklabilnost odpadne plastike je inherentno nizka, kar pomeni, deviške surovine je potrebno intenzivno dovajati v sistem krožnega gospodarstva, sicer recikliranje kot kontinuiran proces sploh ne more funkcionirati. Reciklaža odpadne komunalne plastike torej podrazumeva 1) izdatno dovajanje deviških materialov v krožni sistem z namenom redčenja vsebnosti nezaželenih primesi v surovini za recikliranje, ob hkratnem zavedanju, da bodo proizvodi v vsakem primeru slabše kvalitete, kot

bi le-ti bili, če bi bili proizvedeni izključno iz primarnih surovin in 2) izdatno poniranje odpadne plastike iz sistema.

Za razliko od odpadnega papirja, predstavlja energetska izraba edini realistični ponor, ki ga imamo na voljo za odstranjevanje odvečne odpadne plastike. Paradoks ideološkega favoriziranja recikliranja komunalne odpadne plastike je v tem, da tudi če najreciklabilnejše subfrakcije izločamo iz mešanega toka in jih vgrajujemo v nove izdelke, bodo tudi te konkretne šarže materiala zaradi nizke reciklabilnosti in pomanjkanja alternativnih ponorov prej ali slej morale končati svojo pot v kurilnih napravah. Lahko se torej vprašamo, zakaj sploh reciklirati, če se končni učinek uporabe te metode odraža le kot prehodno skladiščenje določene mase odpadnega materiala v reciklatih ter manj uporabnih proizvodih. Drugi paradoks je v tem, da mora kapaciteta naprav za energetska izrabo visoko- kaloričnih, nizko- reciklabilnih odpadkov ultimativno biti povsem enaka, pa če metodo recikliranja prakticiramo ali ne. Integralni sistem ravnanja z odpadki, ki prakticira reciklažo odpadne plastike, v bistvu generira DODATNE emisije v okolje, DODATNA okoljevarstvena tveganja in DODATNE stroške, ki jih sistem, ki favorizira energetska izrabo trdnega goriva iz odpadkov, ne pozna.

Nekatere države se temu spoznanju uspešno upirajo (npr., Slovenija), to pa zato, ker so nekatere druge države za ustrezno plačilo pripravljene energetska izrabljati večje količine odpadkov, kot jih pridelajo pri samih sebi doma (npr., Avstrija). Seveda se Avstrijci zavedajo dejstva, da tudi pri gorenju kakovostnega alternativnega goriva emisije v okolje ter okoljevarstvena tveganja ne morejo biti enake vrednosti nič. Očitno jim zadošča spoznanje, da tehnologijo dobro obvladajo, da je zrak v okolici cementarn in toplarn, kjer kurijo sekundarno gorivo iz odpadkov, ustrezno čist, ter da zdravje prebivalstva v teh okoljih v ničemer ne odstopa od povprečja, značilnega za Avstrijo kot celoto. Zaupanje med deležniki se je zgradilo na podlagi dolgoletnih izkušenj iz preteklosti.

Zakaj torej kavcijski sistem za platenke uvajajo tudi v okoljevarstveno in tehnološko napredni Avstriji? Obrazložitev bi težko našli na naravoslovnem področju, lahko pa bi poskusili bolj na splošno, na družboslovnem področju. Za družbeno najaktivnejši, prvenstveno mlajši del populacije, je tako kot je v zgodovini vedno bilo, značilen revolucionarni način razmišljanja, nekakšna borba za višje ideale. Seveda tudi ljudje na oblasti radi razkazujejo moralno superiornost, okoljevarstvo pa je idealna materija v ta namen. Če so ideali uresničljivi, ni toliko pomembno. Bistven je sam akt in morebitne koristi, ki iz tega izhajajo. Preostali segmenti družbe so pri tem bolj ali manj pasivni, torej slabo informirani.. Kam se tehtnice nagne, je odvisno od večinske volje.

Igor Madon, Vrtojba